

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова

Факультет історії та філософії

Кафедра археології та етнології України

Д и п л о м н а р о б о т а

на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр»

на тему: **«Етнографізм художньої творчості Буджаку:
О.Д. Кара»**

«Ethnographic features of artistic creativity in Budjak: O. Kara»

Виконала: студентка денної форми навчання
спеціальності 032 Історія та археологія
Каранфілова Яна Ярославівна

Керівник д.і.н., проф. Прігарін О.А. _____

Рецензент д.і.н., доц. Ганчев О.І.

Рекомендовано до захисту:

Протокол засідання кафедри

№ ___ від _____ 2022 р.

Завідувач кафедри

(підпис)

Сминтина О.В.
(прізвище, ініціали)

Захищено на засіданні ЕК № 1

протокол № ___ від _____ 2022 р.

Оцінка _____/_____/_____
(за національною шкалою, шкалою ECTS, бали)

Голова ЕК

(підпис)

Сминтина О.В.
(прізвище, ініціали)

Одеса – 2022

ЗМІСТ

Вступ.....	3
Розділ 1. Буджак як етнокультурний регіон.....	6
1.1. Характеристика історичного досвіду буджацьких земель.....	6
1.2. Особливості культури історико-етнографічного регіону.....	9
Розділ 2. Поняття «етнографізм» у мистецтві та мистецтвознавстві	11
2.1. Вплив на свідомість.....	11
2.2. Етнографізм у художній творчості	12
Розділ 3. Виразність особистої творчості у контексті «етнографізму»:	
О.Д. Кара.....	15
3.1. Біографічні дані особистості.....	15
3.2. Майстерня митця.....	17
Висновки.....	22
Список джерел та літератури.....	23
Додатки.....	1

ВСТУП

Актуальність теми. Використання етнографізмів в образотворчого мистецтві не є чимось новим. З давніх давен люди поступово відображали дивовижний синтез культур на території різних регіонів саме за допомогою цієї техніки. Народ прагнув до усвідомленого чи неусвідомленого прояву виразити власну належність до певної соціокультурної групи. Це надавало можливість, хоча б трохи, поринути у їхній світогляд, подивитися на світ іншими очима, відчувати те й саме. Використання елементів культури у мистецтві якраз відображає світосприйняття автора. У наш час увага до символів різного роду зростає, з'являються дослідження стосовно різних проявів ідентичності та використанні символіки у мистецтві, повсякденності. Актуальність вибраної теми дослідження пов'язується з вивченням прояву елементів культури народів Південної Бессарабії чи Буджаку, регіоном, вивчення особливостей якого зараз являється об'єктом багатьох гуманітарних досліджень.

Мета і завдання. Метою роботи є висвітлення проблем, пов'язаних з етнографізмами в культурі, на прикладі художника О. Д. Кара, історії формування етнокультурного середовища у Південній Бессарабії.

Відповідно до поставленої мети реалізуються основні **завдання:**

- Вивчення джерельної бази та літератури за темою;
- Розгляд аспектів з історії Буджаку;
- Визначення місця елементів культури в образотворчому мистецтві;
- Простежити вплив образу культури на мистецтво, історичну пам'ять;
- Встановлення основних особливостей етнічних мотивів, охоплюючи територію Бессарабії та Буджака ;
- Характеристика етнографізмів у творчості О. Д. Кара.

Об'єктом дослідження є етнографізми в образотворчому мистецтві, їх роль у культурі.

Предметом дослідження є етнографізми у творчості О. Д. Кара.

Територіальні межі охоплюють територію Південної України. Дослідження розглядається в **хронологічні межах** від первісної історії до сучасності.

Дослідницька методика. Теоретичною основою роботи є загально прийняті методи , що застосовуються в історичній науці : науковість та об'єктивність. Із загальнонаукових прийомів використано аналіз та синтез. Дані методи дозволили провести продуктивну оцінку вивчених історичних джерел та літератури. Хронологічний та історико-аналітичний методи дозволили викласти матеріал у чіткій послідовності та логічній довершеності.

Огляд джерел та літератури. Темі дослідження Південної України присвячено чимало наукових і науково-популярних праць. Найбільш відомими серед них є «Буджак: историко-этнографические очерки народов юго-западных районов Одесщины» [3]. Це монографія присвячена історії та етнографії народів Буджаку. Висвітлено історію заселення краю та соціально - політичні умови його розвитку від середньовіччя до сьогодення. Подано інформацію про основні етнічні групи населення, які в різні історичні часи заселяли та компактно проживали в регіоні. Розкрито питання міжетнічних зв'язків народів Буджаку та досвіду міжнаціональних відносин у регіоні. Книга також містить унікальні фотографії з музейних колекцій і родинних зібрань жителів означеної території.

Проведено огляд зображальних джерел Південної Бессарабії, таких як «Художники Одещини. Живопис. Графіка. Скульптура. Декоративно-прикладне мистецтво. Мистецтво театру та кіно: каталог» [23] і «На новій землі, під новим небом: Живопис. Графіка: альбом.» [13]. Досліджено символіку етнокультурних груп населення Буджаку. Важливою для розкриття теми є монографія «Культурний простір бессарабських болгар» [16], присвячена вивченню культури бессарабських болгар. Автори зібрали інформацію стосовно духовних пошуків болгарських мешканців Бессарабії.

Також дослідження регіону Південної України проводиться у таких працях як «Буджак. История земли и населения (VII в. До н. э. – XXI в.)» І. Ф. Грек [12] та «Краткая история Бессарабии и бессарабских болгар» І. Н. Чебан [11].

Змістовні матеріали стосовно культури бессарабського регіону знаходимо у І. Горбань в її праці «Фольклор і фольклористика болгар в Україні» [10]. У праці висвітлено становлення і розвиток болгарської науки про народну творчість, окреслені головні напрями досліджень українських науковців у контексті проблематики болгарської фольклористики.

Обґрунтування структури роботи. Робота складається із вступу, трьох розділів, висновку, та списку використаних джерел та літератури, додатків. У вступі обґрунтовано актуальність, дослідження, визначено його об'єкт, предмет, мету і завдання.

У першому розділі - «Буджак» є два підрозділи в котрих описана коротка історія території Південної Бессарабії та аспекти пов'язані з особливостями формування культури історико - етнографічного регіону.

У другому розділі - «Етнографізм» також існує два підрозділи, що мають за мету, якомога ґрунтовніше розкрити тему впливу культури на свідомість і як це відображається в образотворчому мистецтві.

Третій розділ «Етнографізм у творчості О. Д. Кара» має два підрозділи. Перший - бібліографічний, знайомить нас з автором та розповідає про його шлях з дитинства до становлення майстром, а другий - розглядає техніки, етнографізми, які мистець застосовує у своїх працях. Другий підрозділ також розкриває деякі сюжети картин О. Д. Кара.

У дипломній роботі на тему «Етнографізм художньої творчості сучасного Буджаку: О. Д. Кара» загальна кількість використаних джерел та літератури складає 26 найменувань.

Розділ 1

БУДЖАК ЯК ЕТНОКУЛЬТУРНИЙ РЕГІОН

1.1. Характеристика історичного досвіду буджацьких земель.

Заселення території Дунай - Дністровського міжріччя припадає на мустьєрську епоху, що датується від 150 до 40 - 35 тис. рр. до н. е. Палеолітичні давнини даного регіону представлені нечисленною групою археологічних пам'яток, виявлених у Білгороді-Дністровському та Татарбунарському районі. Більшість старожитностей даного регіону припадає на мезоліт. Цей період історії характерний широким поширенням мікролітичної техніки обробки каменю. Мезолітичні давнини відомі у Білгороді-Дністровському, Татарбунарському, Кілійському та Болградському районах.[3, с. 27]

Завершується епоха каменю періодом неоліту, що датується кінцем VII - III тис. до н. е. Новий кам'яний вік характеризується, насамперед, значними зрушеннями у розвитку економіки та соціальних відносин. Людина переходить від збирання, полювання та рибальства до землеробства та скотарства. Усі важливі перетворення на господарську діяльність неолітичної людини прийнято називати " неолітичної революцією ". Неолітичні пам'ятки на Одещині виявлені, здебільшого, у її північних районах і належать вони племенам буго - дністровської культури.

Якщо йти далі по хронології настає період енеоліту, який у межах нашої держави датується IV - III тис. до н. У цей час людина освоює перші метали, приручає коня. Так само виникає рілле землеробство, гончарні печі, прядіння, ткацтво, з'являється колесо та колісний транспорт. Енеолітична епоха характерна появою обряду курганних поховань. Археологічні пам'ятники на півдні Бессарабії представлені стародавностями трипільської, гумельницької, скелянської, квітнянської, нижньомихайлівської та усатівської культур. [2, с. 78]

Бронзове століття є останнім періодом первісної інформації. У цей час з'являється перша штучний метал - бронза. Епоха бронзи на території Одеської області поділяється на три періоди:

1. Ранній (XXV - XVII ст. до н. е.), пов'язаний з племенами ямної культури, які прийшли зі сходу. Представлені основними та впускними похованнями.

2. Середній (XVII - XIV ст. до н. е.), пов'язаний з племенами катакомбної культури та культури багатоваликової кераміки. Катакомбники представлені, переважно, впускними до насипу древніх курганів похованнями у більшості районів досліджуваного регіону. Другі характеризуються наявністю пам'яток, що свідчили про налагодження зв'язків економічного та культурного характеру з віддаленими районами Євразії.

3. Пізній (XIV - IX ст. до н. е.), характеризують давнину сабатинівської (XIV - XII ст. до н. е.) та білозерської (XII - IX ст. до н. е.) культур. Перша з них сформувалася на основі культури багатоваликової кераміки, і являла собою землеробсько - скотарську культуру. У Буджаку залишила по собі численні поселення з кам'яним домобудівництвом та впускні поховання. Друга формується на основі першої з урахуванням впливу сусідніх культур Карпато - Дунайського регіону. Представлена поселеннями, а також могильниками та окремими похованнями.

Початок I тис. н. е. характеризується появою заліза. Епохою раннього заліза прийнято вважати період. Історія Південного Буджака початкового етапу зазначеного періоду тісно пов'язана з кіммерійськими племенами. Древності відомі в Ізмаїльському районі, одиночні, впускні поховання виявлені в Болградському, Ренійському, Татарбунарському, Саратському та Білгород-Дністровському районах. Кіммерійці покидають степи та Буджак, зокрема, після появи іраномовних кочівників – скіфів, у першій половині VII ст. до. н. е. На зазначеній території скіфи представлені, головним чином, похоронними пам'ятниками. [7, с. 32]

Наприкінці VI ст. до н. е. в регіоні з'являються стародавні греки. У гирлі річки Тірас вони заснували місто, яке називалося Тіра. У розвитку Тіри виділяється два етапи: еллінський (кінець VI - середина I ст. до н. е.) та римський (середина I ст. до н. е. - 70-ті роки IV ст. н. е.). На самому початку I тис. до н.е. на лівому березі Нижнього Дунаю з'являються фракійці. У III ст. до н. е. повністю йде з історичної сцени "Велика Скіфія". Під свою опіку територію беруть сармати вже в III - II ст. до н. е. У I ст. до н. е. - I ст. н. е. сармати лише іноді з'являються у зазначеному регіоні. А по-справжньому щільно сармати заселяють і обживають Південний Буджак починаючи з останньої третини II ст. н. е.

Близько середини III ст. н. е. починаються "скіфські" і "готські" війни. Сармати залишають Буджак і переселяються на захід і, ймовірно, на схід. У другій половині III - IV ст. н. е. Буджак використовується сарматами, як "транзитна" територія. На початку IV ст. н. е. у Буджаку з'являється черняхівське населення, яке проіснувало тут аж до наступного століття.

Раннє середньовіччя історії Буджаку характеризується появою на його степових просторах тюркомовних племен. Після гунів через степи Північного Причорномор'я, включаючи, ймовірно, і Буджак, у другій половині V - VI століттях пройшли племена акацирів, кутригурів, оногурів, аварів. [3, с. 69] Після середини VII ст. Через цю ж територію, відкочував зі своєю ордою за Дунай один із синів кагана Великої Болгарії Кубрата - Аспарух, який заснував нову державу - Дунайську Болгарію, яка згодом стала Болгарським царством.

Ближче до кінця IX століття до Буджаку проникають спочатку печеніги, а потім і торки (узи, гузи). У X столітті ці кочівники домінують тут, досить мирно уживаючись із осілим населенням балкано-дунайської культури. [24, с.200] Наприкінці XI століття межиріччя Дунаю і Дністра виникають половці, панування яких на цих територіях тривало майже середини XIII століття.

Процес містобудування в епоху пізнього середньовіччя не оминув і міжріччя Дунаю та Дністра. Перші міста у краю з'явилися лише наприкінці

XIII -XIV ст. Саме тоді виникли такі причорноморські міста як Кілія та Аккерман (Білгород). Наприкінці XIV - на початку XV ст. землі Буджаку перейшли у володіння Молдавському князівству. Наприкінці XV ст. територія регіону потрапляє під війська Османської імперії, які закріплюються тут аж до 1812 р. У часи правління Османської імперії відбулося територіальне виокремлення краю, який отримав назву Бессарабія, що закріпилась вже в другій чверті XVI ст.

За часи XX ст. Північну Бессарабію було приєднано до Української РСР. 24 серпня 1991 року відбулося проголошення Україною незалежності, до складу якої і ввійшли землі Буджаку.[3, с. 65]

1.2. Особливості культури історико-етнографічного регіону. З наведеного вище історико - політичного екскурсу видно, що особливістю краю та її міст була приналежність їх як світові Сходу, так і Заходу з превалюванням християнського чи мусульманського впливу у певні періоди.

Особливість культури в межах цієї території полягає у поліетніетнічному різноманітті її мешканців та утворенні міжетнічних зв'язків між ними. Етнічний чинник грає особливу роль розвитку регіону. За час тривалого проживання у різних народів сформувалися багаті традиції господарської діяльності та засобу життя. Однією з найважливіших особливостей історичного розвитку є поліетнічна структура населення, що включає албанців, українців, вірмен, росіян, болгар, ромів, гагаузів, німців, греків, молдаван, євреїв. [3, с. 25]

Розгляд традиційної культури сусідніх народів підводить до висновку про те, що протягом століть у кожного народу формувалися, безумовно, свої настанови та особливості повсякденності, але при цьому однакові кліматичні умови та духовні зв'язки народів вплинули на формування їх традицій, будинків, господарства, народної творчості, мови, що призвело до формування подібних рис повсякденної культури. А тісні етнічні контакти –

економічні та політичні, поселенські та житлово - побутові, мовно - культурні та шлюбно - сімейні – стали умовами, що сприяють етнічному поєднанню.

Етнос в силу своєї унікальної форми, має надзвичайно стійкість у порівнянні з іншими колективами людей. Факт народження в конкретному етнічному середовищі є входження індивіда в певну систему внутрішніх етнічних зв'язків, через призму яких він оцінює всі життєві явища. Власна етнічна група, система її духовних цінностей виступає як якийсь зразок. Це зумовлено тим, що визначення етнічною групою свого статусу в системі міжетнічних відносин відбувається на основі тотожності та відмінності культур, у категоріях "своє" та "чуже". Протиставлення способів життя, типів сприйняття дійсності є компонентом етнічної самосвідомості. Якщо відмінності невеликі, формується толерантне ставлення до сусідів. [3, с. 10]

Елементи регіональної культури сприймаються етнічною спільністю, стають надбанням власної, локальної культури, оскільки здатність етнічної спільності до сприйняття чужої, сусідньої культури одна із якісних показників психології етносу. Ця характеристика стоїть поруч із здатністю етносу осмислювати та усувати застарілі елементи культури або пристосовувати їх до нового етапу свого історичного розвитку. Особливого значення в структурі етнічної самосвідомості грає регіональна ідентичність, яка проявляється в існуванні "образу своєї землі". Цей образ формується на основі цільових уявлень про функції, місце, роль території в житті групи.

У взаємозалежному світі культура кожного народу тісно пов'язана з іншими культурами, і процеси їх взаємовпливу та взаємодії у сучасних умовах дедалі більше посилюються. Повсякденна культура, сімейне буття, сфера народного мистецтва досить самобутні. Незважаючи на національне різноманіття населення Південної Бессарабії, багатьом етносам вдалося зберегти свої споконвічні традиції, елементи культури та побуту, що складає унікальну культурну мозаїку Буджаку. [10, с. 36]

Розділ 2

ПОНЯТТЯ «ЕТНОГРАФІЗМ» У МИСТЕЦТВІ ТА МИСТЕЦТВОЗНАВСТВІ

2.1. Вплив на свідомість. Якщо ми будемо аналізувати культуру у будь-якому аспекті, ми скрізь виявимо присутність людини. Процес створення культури сягає корінням у далеке минуле людства і продовжує відбуватися постійно. Кожен здатний робити якісь внески до неї. В багатьох народів, різних етносів існують свої культурні особливості, які зберігаються від предку до предку. Передаються традиції, ідеології, обряди та звичаї, незвичайний спосіб приготування чи споживання їжі та багато іншого. Якщо ми проведемо опитування серед своїх друзів, родичів чи, навіть, запитаємо у самих себе, ми завжди знайдемо якусь річ, дійство, що можемо умовно прив'язати до «традицій», які в нашій родині передаються декілька поколінь чи споконвічно. [20, с. 215] В когось це буде сімейний рецепт приготування страви, в іншому випадку – відвідування церкви у неділю чи, так звана «чоловіча справа», риболовля разом с татом чи сином. Менше уваги ми приділяємо саме побутовим речам, наприклад, хтось над порогом малює хрест, підкову, чи на двері вивішує букет із сухих трав та квітів.

Що саме це собою уявляє? Це уособлює культуру наших предків, нашого народу, це її відбитки ми спостерігаємо. Культура певної спільноти, етносу поринає в нас завдяки навколишньому середовищу та нашим батькам, спільної історичної пам'яті. У повсякденному житті ми можемо навіть не уявляти собі наскільки глибоко в нас засідають традиції наших пращурів, але саме вони допомагають нам набути ідентичності в своїй свідомості, розуміти хто ми є та пам'ятати про це. Дивлячись на певні традиційні танці, прикраси, одяг, ми навіть можемо проводити певну риску між тим, що здається нам «чужим» - далеким, не маючим до нас ніякого відношення і, навпаки, «своїм» - затишним, гарно знайомим, рідним. Саме традиційна культура закладає в нас

погляди, ідеології, переконання нашого народу. Вона є важливим чинником що забезпечує нам якість життя, вчить досвіду багатьох предків, зберігає сукупність знань і вмінь про світ та стоїть у першій черзі при боротьбі з невизначеною самосвідомістю.

Це відбувається через те, що кожна культура має під собою окремі характерні ознаки, які були сформовані багатьма поколіннями, ще до нашого існування. З часом, певні традиції можуть зникати, а деякі трансформуватися та адаптуватися під модель сучасності, розвинутого світу, де відбулася урбанізація та технологізація суспільного життя. Більшість традицій та звичаїв, зазвичай, зберігається не у місті, а серед сільської місцевості. [20, с. 112] Однією з вагомих тому причин є те, що там зберігаються умови, за яких їх легше відтворювати. Наприклад, там частіше можна знайти піч чи коромисло, що є, мабуть, невід'ємними атрибутами багатьох ритуалів та дійств серед етносів, проживаючих на Півдні України. Багато людей стали переїжджати до міст через навчання, кар'єрного росту чи інших можливостей або причин.

Розглядаючи саме етнографізм, я маю на увазі елементи традиційної, народної культури, які притаманні певному етносу, та відображаються у мистецтві різного роду. Це може бути запозичені слова в піснях, традиційні культурні обряди, зображені на полотнах. Термін близький до «фольклоризму», що означає використання народного знання в мистецтві. Етнографізм може відобразитися й в образотворчому мистецтві, як елемент, який показує характерну належність автора чи сюжету до певної етнічної групи.[16, с. 40] Використання етнографізмів посилює приналежність до своєї ідентичності. Таким чином він впливає на нашу свідомість, допомагає нам краще розуміти сюжет та глибоку основу твору.

2.2. Етнографізм у художній творчості. Етнографізми в художньому мистецтві відображають традиційні форми народного побуту, звичаї та обряди оминаючи проникнення до їх соціальної сутності. [4] Особливість

образотворчого мистецтва, у якому використовують етнографізм, полягає в природньому з'єднуванні в одне ціле технік і технологій різних видів народного та образотворчого мистецтва, задля створення визначеного сюжету.

Цей прийом відомий ще з давних давен, це мистецтво яке поєднувало в собі синкретизм та синтез, який був обумовлений принесенням традицій культур, що періодично функціонували в межах кордону певного регіону, у нашому випадку – Південної Бессарабії чи Буджаку, де компактно проживають багато різних етносів. [13, с. 92]

Етнографізмом можна вважати використання у мистецтві елементів народної творчості. Народне мистецтво існує у чітко визначених географічних регіонах серед народів із загальними характеристиками, такими як мова чи релігія і є яскравим відображенням життя людей, їх сприйняття навколишнього світу і засноване на стародавніх культурних традиціях, які дбайливо передаються з покоління до покоління. Традиція зазвичай забезпечує деякі компоненти не тільки з погляду змісту, предмета або використання, але й у структурі, ремісничих методах, інструментах та матеріалах. [6, с. 32]

Цей вид мистецтва відображає традиційні форми мистецтва різних суспільних груп - етнічних, племінних, релігійних, професійних, географічних, вікових або гендерних - які ідентифікують одне одного та суспільство загалом. Народні художники традиційно вчаться навичкам та методам через учнівство в неформальних громадах, хоча вони також можуть бути формально утворені. Характеристика полягає у тому, що на нього не впливають академічне мистецтво чи художній рух.

Народне мистецтво надає людині широкі можливості для творчої самореалізації та залучення до давніх знань предків. Воно також є основою для формування та розвитку світової художньої культури у всіх її проявах, відіграє одну з найважливіших ролей життя людського суспільства, оскільки допомагає людям зберегти національну ідентичність і духовні цінності предків. [6, с. 4] Воно включає величезну кількість різноманітних форм

творчості, що умовно можна поділити на дві основні складові: фольклор чи усна народна творчість; матеріальне чи декоративне-ужиткове мистецтво. Народне мистецтво за довгі роки свого існування було джерелом натхнення для багатьох поколінь художників і подарувало світові безліч прекрасних шедеврів. А сьогодні воно продовжує розвиватися та радувати звичайних людей завдяки зусиллям мільйонів ентузіастів, які присвятили своє життя благородній меті збереження культурної спадщини свого народу.

Художники користувалися прийомами різних видів мистецтва, у результаті чого з'являлися твори чи арт-об'єкти з чіткими ознаками двозначності щодо видової специфіки, оскільки головним було створення образу, а другорядним - утилітарна функція, яка з часом втрачала певні функції, особливості. Такі твори, що вирізняються своєю стилістикою, образним вирішенням, культурною комунікацією і розмаїтою емоційною тональністю, і становлять основу образотворчого фольклору, що набув ознак нового явища в сучасному українському мистецтві. Породжені новими арт-практиками, вони виконують культуротворчу функцію і, що вкрай важливо, є проміжною ланкою між сучасним і народним мистецтвом. [10, с. 43]

Розділ 3

ВИРАЗНІСТЬ ОСОБИСТОЇ ТВОРЧОСТІ У КОНТЕКСТІ «ЕТНОГРАФІЗМУ»: О.Д. КАРА

3.1. Біографічні дані особистості. В селі Нові Трояни 14 квітня 1956 року народився Олександр Дмитрович Кара. Тут, у маленькому містечку Болградського району Одеської області, розпочинається життя майбутнього живописця, автора численних робіт на тему Бессарабії, ранні роки якого пройшли в селі.

Його батько, не здобувши вищої освіти в образотворчому мистецтві, мав певний художній талант, що було важливим чинником у формуванні любові ще маленького хлопця до виготовлення витворів декоративне-ужиткового мистецтва, таких як елементів ткацького станка, ступок, глечиків, дерев'яного домашнього приладдя. Він малював з дитинства, розписував глечики та інші предмети побуту. Згодом в нього з'являється перший вчитель з малювання – Миколаїв Микола Іванович. О.Д. Кара почав відвідувати його гурток образотворчого мистецтва. Микола Іванович давав йому багато цінних порад, наприклад, частіше практикуватися, малювати з натури. Коли майбутній митець закінчив десятий клас, його життя могло зробити дивний зворот. До нього прийшов тодішній голова колгоспу, на ті часи цю посаду обіймав Близнюк Анатолій, та запропонував зробити його колгоспним стипендіатом, за умови що він буде вчитися на ветеринарного лікаря. Батьки його підтримали, та не примусили обирати інший шлях. Це й стало одним з провідних моментів його самовизначення як «художника» та розуміння чого він хоче, адже голова колгоспу на ті часи була поважною людиною, якої важко було відмовляти. Багато грошей в ті часи не заробляли, а професія, яку пропонували, гарантувала би повагу місцевого населення та стабільну заробітну платню, що могло забезпечити безбідне існування. Після цього О. Д. Кара вступив до

Одеського педагогічного інституту ім. Ушинського та здобув академічну освіту на художньо – графічному факультеті.

Від 1989 р. – викладає малюнок та живопис на кафедрі образотворчого мистецтва Ізмаїльського гуманітарного університету. Від 1992 р. стає учасником міжнародних пленерів та виставок. Також є куратором міжнародних бієнале дитячої творчості «Діти Бессарабії», пленера «Буджацька палітра» з 1998 р. У 2000 р. він стає членом Національної спілки художників України, а у 2003 році, у Болгарії, у місті Великотирнове, в університеті святого Кирила та Мефодія, спеціалізується з дисципліни «Стінопис». У 2005 р. був висунутий Асоціацією болгар України на конкурс «Людина року», де здобув перемогу у номінації «живопис» та став лауреатом. Від 2008 р. обіймає посаду голови Ізмаїльської міської організації Національної спілки художників. У 2012 р. О. Д. Кара отримує звання Заслуженого художника України. Від 2015 р. є доцентом Ізмаїльського гуманітарного університету Одеської області. У 2018 р. отримав національну премію України ім. Т. Яблонської від Національної спілки художників України. Бере активну участь у творчих зустрічах художників Нижнього Подунав'я та Міжнародних виставках.

О. Д. Кара є автором композиції на тему «Бессарабії». Він має низку персональних вистав – в Софії (2007 р.), Одесі (1995 р. та 2008р.) та Ялті (2007 р.).

Серед найвідоміших його робот, такі як : Троянка (1996 р.), Причастя (2004 р.), Перша борозна (2005 р.), Берегиня (2011 р.) та інш. Є окремі витвори мистецтва, які зберігаються у картинній галереї Ізмаїлу, Національному музеї болгарського образотворчого мистецтва в м. Софії , Всеукраїнському центрі болгарської культури в м. Одеса та Центрі болгарської культури в м. Болград.

Основними сюжетами ранньої творчості майстру стали спогади з дитинства про побут і традиції болгарського населення його рідного краю. Ці

теми відбиваються у таких його працях, як : «Сімейна трапеза», «Спогади про дитинство», «Сільська пісня» та ін.

В його роботах найчастішим можна зустріти образи жінок – струнких, легких, пластичних, одягнених в національне вбрання. Уявлення про людей того часу, він характеризує як «відбиток з дитинства». Мати художника стала для нього ідеалом жіночності і берегинею родинного затишку. У дитинстві він багато часу проводив зі жінками та бачив багато важких жіночих буднів, які почав перетворювати в потік позитивної енергії. Наприклад таке дійство, як «нести воду з коромислом», він характеризує чисто жіночою справою, що знаходить відображення в його працях, як і багато інших побутових традицій. Сюди можна віднести такі полотна як «Дух печі», «Сільський мотив», «Сіячки», «Ниті з минулого» та ін. Цікаво дізнатися, що фанати творчості митця почали окреслювати жіночі образи в його працях як «бессарабські мадонни».

Візитівкою мистецького здобутку Олександра Дмитровича справедливо вважається картина «Перша борозна» (2005, енкаустика). [14, с. 214]Репродукція потрапила до різних каталогів та виставок. Серед них такі як : «Образотворче мистецтво» (2016), «Україна від Трипілля до сьогодення в образах сучасних художників» (2010), наукові журнали «ЕК» (2005), «Художники Одещини. Живопис. Графіка. Скульптура. Декоративно-прикладне мистецтво. Мистецтво театру та кіно» (2006) та інші. Сьогодні авторська копія картини є жаданим експонатом численних українських та закордонних виставок, а її оригінал знаходиться у міністерства іноземних справ Болгарії, у приватній колекції.

3.2. Майстерня митця. Зараз О. Д. Кара живе і працює у місті Ізмаїл, де й знаходиться його творча майстерня, розташована у внутрішньому дворі будинку художника.

Основними галузями О. Д. Кара є олійна та енкаустична техніки живопису. Факт, який заслуговує на особливу увагу – це оволодіння ним на початку 2000-х техніки енкаустики. Олійна техніка є для багатьох загальновідомою, вона передбачає використання олійних фарб. Це виготовлені з розтертого пігмента та допоміжними речовинами (тальк, каолін, слюда та інші) густої пасти, головною складовою частиною якої є олія. З енкаустичною технікою живопису дещо складніше. Енкаустика чи енкавастика, як її ще називають – це одна з найдавніших технік малювання, в якій допоміжною речовиною для фарб вже виступає віск, який нагрівають у процесі створення образів, рослинна олія чи смола (каніфоль). Майстерність живопису гарячими восковими фарбами на різній поверхні, наприклад, полотні чи дереві. Цей монументальний живопис почав своє існування ще за часів Стародавнього Єгипту, близько п'яти тисяч років тому. Його використовували для станкового живопису, як і для декоративних розписів для захисту від впливу середовища. Існує і так звана «холодна енкавастика». Вона відрізняється від звичайної техніки тим, що віск розігрівають наприкінці. Зацікавленість цим способом живопису зараз починає зростати у сучасній художній практиці. Наявність у картинах Кари Дмитровича теплих світлих і м'яких тонів, що відтворюють так званий «античний фон» чи «галерейний фон», забезпечується використанням натуральних смол під час своєї роботи.

Таким чином, живопис О. Д. Кари поєднує традиції православного мистецтва Київської Русі з сучасними тенденціями. Але не тільки технікою малювання, а й образністю, використанням лаконічних засобів, поетичністю. Образи заслуженого художника України відрізняються особливою граціозністю і незвичайною космічною енергією. В його роботах найчастішим можна зустріти образи жінок, але він працює і з чоловіками, уявлення про людей того часу, він характеризує як «відбиток з дитинства». У дитинстві він багато часу проводив зі жінками та бачив багато важких жіночих буднів, які почав перетворювати в потік позитивної енергії. Наприклад таке дійство, як

«нести воду з коромислом», він характеризує чисто жіночою справою, що знаходить відображення в його працях, як і багато інших побутових традицій. Картини Олександра Дмитровича Кара розкривають таємниці Бессарабії і людей, які там живуть. Таємниці його рідного села Нові Трояни Болградського району. [16, с. 40]

Для найбільшого розуміння смислового доробку художника сучасності, розглянемо одну з його відомих картин, таку як «Перша борозна». Задум візитівки майстра виник під впливом пронизливих рядків різдвяної народної пісні, створеної на півдні Бессарабії болгарськими переселенцями. Вони втекли туди від турецького рабства на початку XIX ст. Сьогодні, як відомо, у Буджаку проживає найбільша в Україні болгарська діаспора. Олександр Кара, як вже зазначено вище, за походженням є болгариним та провів своє дитинство серед нащадків болгарських колоністів Південної Бессарабії. Це люди працелюбні, які наслідують й почитають культурні традиції власної історичної Батьківщини.

О. Д. Кара пише про підкорювачів Буджаку в одній із своїх спеціальних публікацій: «Важка праця перших переселенців з окультурення буджацького степу, який до того знав лише скотарство ногайських татар, спонукала їх звертатися з молитвами про допомогу до найбільш шанованих християнських святих: Богородиці, святих Петра й Георгія і домислювати самого сина Божого за оралом. Так у народній уяві перших болгарських колоністів, які вірили у краще життя на новій землі, була змодельована сакральна місія, яку вони виконували, мешкаючи із молитвою в душі й вірою в серці. [14] В рядках не випадково згадується про чотири воли, запряжені для орання: менша кількість цих міцних тварин не впоралася би з завданням, адже за тих часів тверда земля Південної Бессарабії не знала плугу. У пісні роги волів були прикрашені сріблом, у ротах містилося золоте приладдя, адже саме від них залежав добробут і майбутнє процвітання на той момент дикого краю».

Отже, задум картини виник під впливом болгарської народної пісні, яку створили біженці на Південь Бессарабії. Спочатку картина мала назву «Перша борозна на бессарабській землі», а згодом її почали називати просто «Перша борозна».

В обрамлення цієї картини О. Д. Кара використав елементи народного мистецтва, що як і фольклор, є колективним здобутком і не має авторства. Фон репродукує споконвічно традиційний варіант килиму як продукту народного ткацтва болгар. Рама є також оригінальним фрагментом ткацького станка. У такий спосіб, мистецька концепція картини «Перша борозна» відтворює певну єдність художньої народної творчості (фольклор, орнамент, ткацький станок). Поєднання мистецтв як органічний синтез елементів різних видів мистецтв у єдине художнє ціле передбачає не штучну комбінацію різного роду складових тих чи інших видів мистецтва, а, насамперед, створення відмінного від інших, нового художнього явища. Композиційний і образний синтез різновидові мистецьких витворів, представлений на засадах органічної часово-просторової організації, погодження масштабів, пропорцій тощо формує у гібридному виробі мистецтва різнопланові смислові шари, ідеологічні цінності. Останні сприяють формуванню різнобічної художньої ідеї, що здатна багатогранно і підсилено емоційно впливати на людину, яка її спостерігає. [25, с. 144-145]

Найсуттєвішою ознакою творчості Олександра Дмитровича Кари стала сакралізація сільської праці і побуду болгарських переселенців, нащадком яких він є. Основа сюжетна творчих композицій художника базується на болгарському фольклорі («Перша борозна», «Добруджанський сон»), історії («Переселенці», «Мадярський коник»), знанні й повазі до культурних традицій свого етносу («Хоро», «Золота лоза», «Причастя», «Небесні гості на Різдво»). Зображена на полотнах О. Д. Кари панорама узвичаєних цінностей в контексті творчого осмислення архетипів сільського існування, викликає у шанувальників його художнього образотворчого мистецтва відчуття вдячності

батькам, Вітчизні, світові за можливість існування у гармонії та злагоді з природою, моральними установами буття.

ВИСНОВКИ

Отже, в ході роботи досліджено кратку історію, від первісності до сьогодення, особливості та наслідки формування культури Південної Бессарабії, а саме – Буджаку, як унікального етнокультурного регіону. Висвітлено поняття «етнографізму», який вплив культури на свідомість ховається під його використанням та що саме він відображає у мистецтві. Розглянуто прояв етнографізму у художній творчості на прикладі відомого митця з с. Нові Трояни - О. Д. Кари. Визначено в його полотнах, як основну техніку роботи - енкастику, яка виступає одним з елементів поєднання сучасного та минулого. Розібрано декілька картин з боку наявності в них традиційних болгарських побутових сюжетів та інших елементів, що свідчать спостерігачу про належність до самобутньої культури Буджаку. Мету дослідження досягнуто, а всі поставлені завдання вирішено. Такий спосіб відображення дійсності, через який Олександр Дмитрович Кара транслює історичні та сучасні традиційні, побутові та етнічні сюжети, може допомогти у вивченні та поширенні самобутньої культури Буджаку, яка насамперед, зараз користується популярністю у дослідженнях молодих (та не тільки) фахівців.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Shevchuk, Alexander Kara, Elena Kolmykova. Illustrated Guide of Ismail Municipal Organization of National Union of Ukrainian Artists. LAP Lambert Academic Publishing, 2016. 61 p.: https://drive.google.com/file/d/0B_uSw5tKWyCFcHVFfaHR1VGQ2dmc/view
2. Агульников С. История родного края: Буджак Гагаузия. Древнейшая история Буджака / С. Агульников, С. Булгар. – Комрат-Кишинев, 2014. – 117 с.
3. Буджак: историко-этнографические очерки народов юго-западных районов Одесщины – Одеса : Смил, 2014.
4. В. В. Станіславський. //Енциклопедія історії України : у 10 т. / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. ; Інститут історії України НАН України. —К. : Наукова думка, 2003. — Т. 1 : А — В. — С. 388. — 688 с. : іл. — ISBN 966-00-0734-5.
5. В. Ткаченко Буджак // Элегия – монографія – Одесса, 2015.
6. Гончар К. Р. «Український образотворчий фольклор у сучасному культуротворчому процесі: традиції і новаторство» - Київ, 2015
7. Гудкова А. В., Охотников С. Б., Субботин Л. В., Черняков И. Т. Археологические памятники Одесской области : справочник. – Одесса : Ренийская типография, 1991.
8. Д. И. Мисержи Дельжилер Бессарабии – Одесса, 2004. – 311с.
9. Древние культуры Северо-Западного Причерноморья. – Одесса : Смил, 2013.
10. И. Горбань Фольклор і фольклористика болгар в Україні – Львів, 2014.
11. И. Н. Чебан Краткая история Бессарабии и бессарабских болгар – Николаев, 2009.

12. И. Ф. Грек Буджак // История земли и населения (VII в. До н. э. – XXI в.) – Кишинев, 2016.
13. Калоянов Анчо. На новій землі, під новим небом // Образотворче мистецтво. № 1, 2009, 150 с. – С. 92-93.
14. Кара, Олександр. Картина «Перша борозна» як художнє втілення фольклору бессарабських болгар Kara, Oleksandr. Kartyna «Persha borozna» yak khudozhnye vtilennya fol'kloru bessarabs'kykh bolhar // Дунайські наукові читання: європейський вимір і регіональний контекст: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 75-річчю ІДГУ. Т. I. – Ізмаїл: РВЦ ІДГУ, СМІЛ. с. 214.
15. Кара, Олександр. На новій землі, під новим небом: Живопис. Графіка: альбом. Kara, Oleksandr. Na noviy zemli, pid novym nebom: Zhyvopys. Hrafiika: al'bot. Київ: Український видавничий консорціум, 2009. 96 с.
16. Культурний простір бессарабських болгар – Болград, 2018.
17. С. В. Паламарчук Забытая земля : историческая область Бессарабия – Одесса, 2008.
18. Скворцова Е.М. Теория и история культуры: Учебник для вузов. М.: ЮНИТИ, 1999. - 406 с.
19. Станко В. Н. Наш край у давні часи // Історія Одеси. – Одеса, 2004. – С. 11-32.
20. Теорія та історія світової і вітчизняної культури. Курс лекцій. Київ: Либідь, 1993. - 390 с
21. Україна від Трипілля до сьогодення в образах сучасних художників: каталог. Ukrayina vid Trypillya do s'ohodennya v obrazakh suchasnykh khudozhnykiv: kataloh. Київ, 2010. с. 33.
22. Ф. Г. Туранли. //Енциклопедія сучасної України : у 30 т. / ред. кол. І. М. Дзюба [та ін.] ; НАН України, НТШ. —К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2001—2020. — 10 000 прим. — ISBN 944-02-3354-X.

23. Художники Одещини. Живопис. Графіка. Скульптура. Декоративно-прикладне мистецтво. Мистецтво театру та кіно: каталог. Khudozhnyky Odeshchyny. Zhyvopys. Hrafiika. Skul'ptura. Dekoratyvno-prykladne mystetstvo. Mystetstvo teatru ta kino: kataloh. Одеса, 2006 с. 68.

24. Циганенко, Лілія. Південна Бессарабія (кінець XVIII-XIX ст.) : навч.-метод. посіб. Pivdenna Bessarabiya (kinets' XVIII - XIX st.) : navch.-metod. posib./ Л. Ф. Циганенко, О. М. Лебеденко, А. В. Дізанова та ін., Ізмаїл: СМІЛ, 2011. 214 с.

25. Шевчук, Тетяна. «Перша борозна» та «Ниті з минулого» (синтез мистецтв у картинах) Shevchuk, Tetyana. «Persha borozna» ta «Nyti z mynuloho» (syntez mystetstv u kartynakh)// «Образотворче мистецтво». № № 1, 2016. с. 144-145.

26. Шурбанова, Ольга. Земята, където си роден . Shurbanova, Ol'ga. Zemyata, kŭdeto si roden // «ЕК»: културен двумесечник. Софія, № 5, 2005. с. 27.

ДОДАТКИ

Додаток А. "Ниті з минулого"

<https://www.facebook.com/photo/?fbid=805561826488363&set=pcb.805419966502549>

Додаток Б. "Перша борозна", 2004

<https://www.facebook.com/photo/?fbid=805440673167145&set=pcb.805419966502549>